CONTRIBUȚII PRIVIND CREAREA SECȚIUNII DIN BRAȘOV A PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN (IULIE 1922)

Mircea BĂLTESCU

Sărbătorim în acest an 50 de ani de la crearea Partidului Comunist Român, eveniment de importanță crucială în istoria contemporană a României, marcînd o cotitură radicală în dezvoltarea mișcării muncitorești și revoluționare din țara noastră.

Partidul Comunist Român, detașament de avangardă al clasei noastre muncitoare, s-a constituit în anul 1921, ca rezultat al unui îndelungat proces istoric, ca urmare a clarificării ideologice, politice și organizatorice din Partidul Socialist, a maturizării mișcării muncitorești din România, a creșterii conștiinței și combativității proletariatului în condițiile ascuțirii contradicțiilor în societatea românească după primul război mondial, și a influenței Marii Revoluții Socialiste din Octombrie.

De-a lungul celor 50 de ani de existență, Partidul Comunist Român și-a consacrat întreaga activitate apărării intereselor fundamentale ale poporului român, fiind continuatorul celor mai bune tradiții ale luptei de veacuri a oamenilor muncii, pentru eliberare socială și națională, militînd cu răspundere pentru apărarea independenței și suveranității patriei, pentru transformarea revoluționară a societății și edificarea socialismului în România.

Întemeierea Partidului Comunist Român a însemnat un stadiu superior în dezvoltarea mișcării noastre muncitorești; el s-a constituit ca un partid revoluționar de tip nou, marxist-leninist, pătruns de spiritul internaționalismului proletar, stînd permanent în fruntea maselor populare pe care le-a condus spre realizarea aspirațiilor lor majore.

Subliniind importanța făuririi partidului revoluționar de tip nou pentru dezvoltarea societății în patria noastră, tovarășul Nicolae Ceaușescu relevă: *„Crearea Partidului Comunist Român pe baza ideilor înaintate ale marxism-leninismului, ca detașament de avangardă al clasei muncitoare, reprezintă o etapă superioară în mișcarea revoluționară și democratică din România"* [1].

★

Perioada care a urmat grevei generale din octombrie 1920 — caracterizată prin creșterea avîntului revoluționar, accelerarea procesului de clarificare ideologică și politică din mișcarea muncitorească, lupta aripii de stînga pentru transformarea Partidului Socialist într-un partid consecvent revoluționar, care să conducă cu fermitate lupta maselor, pentru înlăturarea reformismului și oportunismului — a avut o puternică influență asupra activității socialiștilor din Țara Bîrsei.

Pe baza realităților din mișcarea muncitorească și din Partidul Socialist, se desfășurau și în cadrul secției Brașov a Partidului Socialist discuții aprinse, cu caracter ideologic și politic, pentru crearea unui partid revoluționar de tip nou.

O importanță de prim ordin în procesul de clarificare ideologică, politică și organizatorică din mișcarea muncitorească a constituit-o unificarea Partidului Socialist [2].

---

[1] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 1, Editura politică, București 1966, p. 335.

[2] La Congresul reprezentanților organizațiilor social-democrate din Transilvania care a avut loc la 19—20 ianuarie 1919, la Sibiu, au luat parte și delegați din Brașov, consfințindu-se transformarea Secțiunii Române a Partidului Social-Democrat din Ungaria în Partid Social-Democrat din Ardeal și Banat. Delegații prezenți, printre care și cei din Brașov, s-au pronunțat pentru unificarea partidelor socialiste din România (*Documente din istoria mișcării muncitorești din România*, 1916—1921, Editura politică, București, 1966, p. 151). Poziția mișcării socialiste și muncitorești din Transilvania privind unificarea mișcării socialiste și aderarea la principiile Internaționalei a III-a Comuniste s-a manifestat și la Congresul Partidului Socialist și al Sindicatelor din Transilvania, ținut la 15—16 august 1920, unde s-a adoptat o rezoluție care cerea întemeierea Partidului revoluționar și afilierea lui la Internaționala Comunistă. *Idem*, p. 475.

https://biblioteca-digitala.ro

Partidul Socialist din Țara Bîrsei s-a remarcat în anii avîntului revoluționar prin conducerea luptei proletariatului brașovean, a bătăliilor de clasă împotriva exploatării capitaliste și asupririi regimului burghezo-moșieresc, în confruntările avute cu guvernanții care duceau o politică anti-populară și antimuncitorească, în mobilizarea oamenilor muncii la greva generală din octombrie.

Un loc de seamă în procesul de clarificare ideologică și politică în direcția făuririi Partidului Comunist Român, în mobilizarea oamenilor muncii brașoveni la lupta revoluționară contra asupririi și exploatării, în consolidarea pozițiilor elementelor înaintate și combative, l-a avut ziarul „Dreptatea", apărut, semnificativ, la data de 1 Mai 1921 [3] ca organ al presei socialiste și revoluționare din Transilvania, ziar în care reprezentanții aripii de stînga din Partidul Socialist al Țării Bîrsei au reușit să se impună în perioada convocării congresului Partidului Socialist din 8 mai 1921. Această publicație socialistă din Brașov, care avea ca redactor principal pe Tiron Albani a tipărit articole teoretice, a luat atitudine contra elementelor social-democrate de dreapta, a oportunismului, a cerut intransigență de clasă, îmbunătățirea condițiilor de muncă și de viață ale muncitorilor.

În programul ziarului se nota : „*Voim să biciuim toate relele care ne zdrobesc, voim să risipim întunericul ce învăluie mintea celor săraci și să facem lumină în jurul lor. Voim să desființăm toate nedreptățile din lume, pentru transformarea societății capitaliste în societatea socialistă și să întronăm dreptatea, egalitatea și frățietatea*" [4].

Grăitor pentru orientarea tematică și conținutul problemelor dezbătute în ziarul „Dreptatea" este articolul *În fața Congresului* [5], în care se arăta deschis necesitatea transformării Partidului Socialist în partid de tip nou, ideile care trebuie să călăuzească acest partid în activitatea sa, rolul său în conducerea luptei proletariatului.

Secțiunea locală Brașov a Partidului Socialist din Transilvania și Banat a editat și un organ de presă în limba maghiară, ținînd cont de faptul că la lupta revoluționară participau oameni ai muncii români și maghiari și se simțea nevoia unei publicații socialiste care să antreneze muncitorii de naționalitate maghiară la lupta pentru făurirea Partidului Comunist, să contribuie la dezvoltarea conștiinței lor.

Astfel, a apărut în orașul Brașov, între anii 1920—1922, ziarul „Világosság" [6], care a ocupat un loc central în lupta ideologică și politică pentru crearea Partidului Comunist Român, publicînd o serie de articole și materiale privind evoluția mișcării muncitorești din țara noastră, răspîndind ideologia marxist-leninistă, exprimînd adeziunea proletariatului brașovean la poziția aripii de stînga din Partidul Socialist care milita împotriva reformismului și a oportunismului, pentru afilierea Partidului la Internaționala a III-a.

Ziarul „Világosság" a chemat oamenii muncii din județul Brașov, indiferent de naționalitate, să lupte pentru înfăptuirea programului partidului marxist-leninist al clasei muncitoare, pentru realizarea misiunii istorice a clasei muncitoare, pentru eliberarea de orice asuprire [7].

Constituirea secțiunii locale Brașov a P.C.R. poate fi înțeleasă numai în contextul general social-politic al României, din perioada anilor 1917—1921, în funcție de lupta dusă de forțele revoluționare și aripa de stînga din Partidul Socialist, pentru făurirea unui partid revoluționar de tip nou, în raport de clarificarea și precizarea teoretică a principiilor leniniste, care trebuiau să stea la baza Partidului Comunist Român.

O trăsătură a activității de creare a secțiunii locale Brașov a partidului comunist a constituit-o consecvența luptei împotriva reformismului, a oportunismului, declarată mai ales în perioada luptelor revoluționare din 1920—1921, după greva generală, cînd activitatea de transformare a Partidului Socialist în partid comunist s-a intensificat.

Astfel, secțiunea Partidului Socialist din Brașov a criticat și condamnat elementele social-democrate de dreapta și reformiste care au înființat un Comitet Central provizoriu al Social-Democrației Române și un Birou sindical, la Cluj, după succesul aripii de stînga la lucrările Consiliului general al Partidului Socialist întrunit la 30 ianuarie — 3 februarie 1921 [8].

Acțiunile social-democraților de dreapta, care au declarat că sînt împotriva constituirii Partidului Comunist Român și afilierii lui la Internaționala a III-a Comunistă, cerînd menținerea Partidului Socialist la programul adoptat în mai 1919, au fost dezavuate de elementele înaintate din mișcarea muncitorească și socialistă din Brașov, demascîndu-se conținutul moțiunii fracțiunii social-democrate de dreapta [9].

---

[3] „Dreptatea", anul I, nr. 1, din 1 mai 1921.

[4] Ibidem.

[5] „Dreptatea", anul I, nr. 2, din 8 mai 1921.

[6] Titu Georgescu, Mircea Ioanid, *Presa P.C.R. și a organizațiilor sale de masă 1921—1944*, Ed. științifică, București, 1963, p. 25.

[7] Congresul al II-lea al P.C.R. (octombrie 1922) a arătat necesitatea editării unor ziare în limbile minorităților naționale cum era ziarul „Világosság" la Brașov, ca organ de presă de orientare comunistă. („Socialismul", nr. 192, din 8 octombrie și nr. 194 din 15 octombrie 1922).

[8] „Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1916—1921", p. 550, 556—571. Delegații sindicatelor din Cluj și Comitetele Executive ale unor secțiuni socialiste, au constituit, la 12 februarie 1921, ca răspuns la trădarea elementelor social-democrate de dreapta care căutau să împiedice transformarea Partidului Socialist într-un partid de tip nou, „Consiliul provizoriu Ardelean al Partidului Socialist Român", care s-a declarat că acționează pe pozițiile aripii de stînga din Consiliul general al Partidului Socialist. Vezi : „Documente din istoria Partidului Comunist Român, 1917—1922", Ed. politică, ed. a II-a, vol. I, p. 293—295.

[9] „Dreptatea", anul I, nr. 2, din 8 mai 1921, p. 3; *idem*, anul I, nr. 7, din 12 iunie 1921, p. 1, 4; *idem*, anul I, nr. 12, din 17 iulie 1921, p. 1 și 2.

https://biblioteca-digitala.ro

În lunile premergătoare creării partidului comunist și a pregătirii lucrărilor istoricului congres al Partidului Socialist din România, care se va reuni la 8 mai 1921, a avut loc în cadrul secțiunii locale Brașov a P.S. o largă dezbatere a documentelor incluse pe ordinea de zi, unele din ele fiind publicate în ziarul „Dreptatea" [10].

Adunarea generală a Partidului Socialist din Țara Bîrsei a analizat activitatea depusă în perioada premergătoare desfășurării lucrărilor congresului Partidului Socialist, convocat pentru 8 mai 1921 și a desemnat delegații pentru a participa la lucrările congresului [11].

Delegații secțiunilor Partidului Socialist din Țara Bîrsei și Făgăraș, desemnați pentru a participa la lucrările congresului Partidului Socialist din România, au fost Carol Bartha, Gheorghe Mamina, Gheorghe Vlad, care au primit mandat imperativ de a vota pentru crearea Partidului Comunist și afilierea lui la Internaționala a III-a Comunistă, dar cu rezerve [12].

Delegații secțiunilor Brașov și Făgăraș reprezentau curentul socialist-unitar din Partidul Socialist, curent care făcea încercări de împăcare între aripa de stînga și de dreapta pentru a păstra unitatea partidului (mai ales la lucrările Consiliului general al Partidului Socialist din 30 ianuarie — 3 februarie 1921), socialiștii unitari declarîndu-se în principiu pentru doctrina comunistă și afilierea la Internaționala a III-a, dar în realitate neavînd o atitudine radicală în privința reformismului și oportunismului [13].

La lucrările congresului Partidului Socialist din România, deschis în dimineața zilei de 8 mai 1921, delegații socialiștilor unitari, încă înainte de a intra în ordinea de zi, au prezentat o moțiune prin care cereau amînarea congresului, organizarea unei consfătuiri a delegaților, care să discute pregătirea lucrărilor viitorului congres, iar Comitetul executiv să inițieze un referendum în ceea ce privește afilierea partidului la Internaționala Comunistă [14].

Moțiunea socialiștilor unitari a fost respinsă cu majoritate de voturi, aspru criticată de către majoritatea delegaților, subliniindu-se că congresul a fost bine pregătit, iar problema afilierii la Internaționala a III-a Comunistă a fost larg discutată (între cei 9 delegați, care au votat moțiunea socialiștilor unitari, s-au numărat și cei din Brașov) [15].

Fiind respinsă propunerea socialiștilor unitari, delegații au început să examineze, la 9 mai, problemele fundamentale înscrise pe ordinea de zi și larg dezbătute în presa muncitorească și socialistă [16].

Delegații secțiunii Brașov a Partidului Socialist din România au făcut parte și din comisiile de lucru ale congresului. Astfel, Carol Bartha a intrat în componența comisiei de validare, luînd parte activă la buna desfășurare a lucrărilor congresului Partidului Socialist, din mai 1921 [17].

Participînd la dezbaterile privind raportul asupra afilierii la Internaționala a III-a Comunistă, delegații curentului socialist-unitar (centriștii) au prezentat congresului o moțiune în care se declarau pentru afilierea cu rezerve la Internaționala a III-a Comunistă. În moțiunea propusă la 10 mai 1921, de către curentul socialist unitar, după audierea raportului asupra afilierii la Internaționala a III-a Comunistă și a programului partidului, delegații acestei grupări care erau pentru afilierea cu rezerve își motivau punctul de vedere astfel : *„Fracțiunea socialist-unitară, acceptînd tezele, rezoluțiile și majoritatea condițiilor Internaționalei Comuniste, înțeleg că Partidul Socialist să-și rezerve dreptul de a hotărî, prin organele sale responsabile, modalitățile de adaptare a acestor teze, rezoluțiuni și condițiuni la situația țării"* [18] (delegații din Brașov și Făgăraș au susținut și această moțiune).

Majoritatea delegaților comuniști la congres au respins moțiunea socialiștilor unitari, pronunțîndu-se pentru transformarea Partidului Socialist în Partid Comunist și aderarea lui la Internaționala Comunistă.

---

[10] „Dreptatea", anul I nr. 1, din 1 mai 1921. Delegații ardeleni și bănățeni care au fost aleși pentru a participa la lucrările congresului Partidului Socialist din România (mai 1921), au ținut ședințe preliminare în zilele de 6 și 7 mai 1921. În ziarul „Dreptatea", (nr. 3, 4, 5) s-au publicat extrase din programul agrar expus la congresul Partidului Socialist, precum și desfășurarea lucrărilor congresului, pe baza unor corespondențe speciale și comentarii pe marginea documentelor. Alegerea delegaților s-a făcut pe baza indicațiilor Consiliului general al Partidului Socialist. Vezi : „Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1916—1921," Ed. politică, p. 582, 594 și „Socialismul", din 11 martie 1921.

[11] Arhiva Muzeului județean Brașov, fond istorie contemporană a României, dosarul privind constituirea organizației P.C.R., la Brașov.

[12] Titu Georgescu, *Concepția lui Vladimir Ilici Lenin despre partidul de tip nou. Crearea Partidului Comunist Român — întruchipare a leninismului*, în „Anale de istorie", anul XVI, nr. 2, 1970, p. 35 ; Constantin Mocanu, Gheorghe Unc, *Procesul de clarificare ideologică și politică în mișcarea muncitorească din România (1918—1921)*, în „Anale de istorie", anul XVII, nr. 1, 1971, p. 27 ; *De la începuturile mișcării muncitorești pînă la crearea Partidului Comunist Român*, în „Anale de istorie", anul XVI, nr. 6, 1970, p. 67.

[13] Ion Popescu Puțuri, *Crearea Partidului Comunist Român — rezultat al dezvoltării mișcării revoluționare și democratice din România*, în „Anale de istorie", anul XII, nr. 2—3, 1966, p. 80—81 ; A. Deac, Fl. Dragnea, *Lucrările Congresului I al Partidului Comunist Român*, în „Anale de istorie", anul XII, nr. 2—3, 1966, p. 87.

[14] „Socialismul", din 11 mai 1921 ; A. Deac, Fl. Dragnea, *Lucrările Congresului I al Partidului Comunist Român*, în „Anale de istorie", anul XII, nr. 2—3, 1966, p. 87—89 ; Arhiva C.C. al P.C.R., fond nr. 1, dos. nr. 7914, fila 26.

[15] „Socialismul", din 11 mai 1921.

[16] A. Deac, Fl. Dragnea, *Lucrările Congresului I al Partidului Comunist Român*, în „Anale de istorie", anul XII, nr. 2—3, 1966, p. 26—28.

[17] Din comisia de validare făceau parte : Nicolae Marian, Ion Mirescu, Elek Köblös, Evanghelie Stanef și Carol Bartha. Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosar nr. 7914, filele 68—81.

[18] „Socialismul", din 12 și 14 mai 1921.

https://biblioteca-digitala.ro

În seara zilei de 11 mai, trecîndu-se la vot, majoritatea delegaților a votat pentru crearea Partidului Comunist Român și afilierea lui la Internaționala a III-a, fără rezerve[19].

Astfel, se poate spune că la congresul Partidului Socialist din România s-a consfințit transformarea Partidului Socialist în Partidul Comunist Român, pe baza ideologiei marxist-leniniste, ceea ce a constituit un moment de mare însemnătate politică în mișcarea revoluționară din România, cu adînci implicații în lupta clasei muncitoare[20].

O dată cu înființarea Partidului Comunist Român, moment care a marcat o nouă epocă în istoria luptei revoluționare a clasei muncitoare și a maselor de oameni ai muncii din țara noastră, regimul burghezo-moșieresc și clasele dominante au dezlănțuit o cruntă prigoană împotriva comuniștilor, cu scopul de a împiedica activitatea partidului de tip nou, detașament de avangardă al proletariatului.

Împotriva arestării comuniștilor participanți la congresul de creare al P.C.R., care au votat afilierea fără rezerve a partidului la Internaționala a III-a Comunistă, au avut loc în Brașov, ca și în alte centre industriale ale țării, mitinguri de protest.

Secțiunea din Brașov a partidului și comisia locală a sindicatelor a protestat împotriva arestării delegaților la primul congres al P.C.R., care însemna încălcarea libertăților cetățenești și democratice, a constituției țării.

În cadrul întrunirilor de protest care au avut loc la Brașov, menționăm adunarea publică, organizată de secția din Brașov a Partidului Socialist, unde Tiron Albani a prezentat o moțiune cu privire la arestarea delegaților comuniști: *„Muncitorii adunați își exprimă disprețul lor față de acest sistem de guvernare și pretinde guvernului să respecte legile țării, reparîndu-și greșelile săvîrșite față de clasa mucitoare, să se redea libertatea tovarășilor arestați pe nedrept... Adunarea primește moțiunea cu unanimitate și cu aplauze îndelungate"* [21].

Opinia publică din Brașov a protestat de asemenea contra terorii autorităților represive ale regimului burghezo-moșieresc, împotriva măsurilor guvernului, cerînd respectarea libertății de întrunire, de organizare a presei, înlăturarea stării de asediu și eliberarea celor arestați la congresul din mai 1921.

Ziarul „Gazeta Transilvaniei", organ de presă burghez cu tendință democratică, a condamnat politica antipopulară și antidemocratică a guvernului român și și-a exprimat dezaprobarea față de arestarea delegaților la congresul de făurire a P.C.R., a cerut respectarea libertății de gîndire și de opinie, eliberarea celor arestați.

Într-un editorial publicat în ziarul „Gazeta Transilvaniei" [22], se condamna teroarea burghezo-moșierească, măsurile luate de autorități împotriva elementelor revoluționare și comuniste, se protesta împotriva arestării delegaților la congresul din mai 1921, luîndu-se atitudine mai ales împotriva lui Constantin Argetoianu [23], a declarațiilor sale făcute în fața parlamentului.

În acest articol, „Gazeta Transilvaniei" încerca să susțină necesitatea respectării libertății de opinie și gîndire menționate în legislația țării: *„Este clar că toate cauzele invocate sînt doar pretexte și că faptele petrecute se înscriu în stilul de lucru al guvernului, care în permanență nesocotește libertățile constituționale. Împotriva acestor nesocotiri flagrante a libertăților constituționale* — se spunea în articol — *ne ridicăm cu toată energia și protestăm din toate puterile. Ținem prea mult la libertatea individuală pentru ca să n-o apărăm, chiar cînd este vorba de adversarii noștri politici cei mai înverșunați și de aceea vorbim pentru libertățile constituționale și le vom apăra întotdeauna. De aceea, cerem sus și tare respectarea libertăților constituționale, luptînd totodată pentru ele"*.

Activitatea politică, ideologică și organizatorică a Partidului Comunist Român, după făurirea sa, la Congresul din mai 1921, a fost îngreuiată din cauza arestării delegaților care au votat afilierea

---

[19] Congresul partidului a hotărît crearea Partidului Comunist Român cu o majoritate de 428 voturi (numărate), care au fost pentru afilierea fără condiții la Internaționala Comunistă, iar 111 voturi (mandate) ale centriștilor s-au pronunțat pentru afiliere cu rezerve. Delegații brașoveni au votat pentru afiliere cu rezerve. (*Mișcarea muncitorească în anii avîntului revoluționar. Crearea Partidului Comunist Român (1918—1921)*, în „Anale de istorie", anul XV, nr. 3, 1969, p. 84—88. Petre Constantinescu-Iași, *Semnificația, istorică a creării Partidului Comunist Român pentru dezvoltarea societății în patria noastră*, în „Anale de istorie", anul XVII, nr. 1,1971, p. 3—5; Titu Georgescu, *Concepția lui Vladimir Ilici Lenin despre partidul de tip nou. Crearea Partidului Comunist Român, întruchipare a leninismului*, în „Anale de istorie", anul XVI, nr. 2, 1970, p. 36—37).

[20] La primul congres de constituire al P.C.R. s-a propus ca noul partid să poarte denumirea de Partidul Socialist-Comunist exprimînd astfel continuarea tradițiilor mișcării socialiste din România și relevînd transformarea Partidului Socialist într-un partid de tip nou.

[21] M. C. Stănescu, *Ecoul intern și internațional al arestării comuniștilor, participanți la Congresul de creare a P.C.R.*, în „Anale de istorie", anul XVI, nr. 3/1970, p. 73—74, 76. „Dreptatea", anul I, nr. 8, din 19 iunie 1921. Protestul muncitorilor brașoveni împotriva terorii și presiunilor la care erau supuși militanții revoluționari și comuniștii arestați la primul congres al P.C.R., s-a manifestat și cu alte ocazii. Astfel, în ziarul „Dreptatea" (anul I, nr. 9, din 26 iunie 1921), se publică un articol: *Este legală arestarea comuniștilor?* în care se exprimă părerea oamenilor politici cu vederi democratice, referitoare la libertățile publice, sau se înfierează tratamentul aplicat în închisorile Jilava și Văcărești, celor arestați („Dreptatea", anul I, nr. 11, din 10 iulie 1921). Congresul sindical din octombrie 1921, care a avut loc la Brașov, a hotărît să se întreprindă largi acțiuni din partea sindicatelor pentru ajutorarea materială și morală a celor închiși și cărora li s-a inventat procesul din Dealul Spirii, („Viața sindicală", anul II, nr. 47, din 4 iunie 1922).

[22] „Gazeta Transilvaniei", anul 85, nr. 111, din 25 mai 1921.

[23] Constantin Argetoianu, ministru de interne în guvernul condus de general Averescu (13 martie 1920 — 16 decembrie 1921), în oficiosul său „Îndreptarea" încerca să justifice de ce au fost arestați delegații la congresul de creare al P.C.R. (Vezi „Revista arhivelor", anul XXXII, vol. XXXII, nr. 2, București 1970, p. 443).

https://biblioteca-digitala.ro

la Internaţionala a III-a Comunistă fără rezerve — majoritatea dintre ei militanţi de frunte ai mişcării muncitoreşti din ţara noastră — precum şi a măsurilor de teroare luate împotriva partidului.

Primul congres al P.C.R. n-a putut clarifica problemele cardinale care stăteau în faţa partidului, legate de strategie şi tactică, de adoptarea statutului şi a structurii organizatorice, precum şi alegerea organelor conducătoare, deoarece lucrările sale au fost întrerupte în 12 mai, tocmai cînd trebuiau adoptate hotărîri şi ales Comitetul Central.

O activitate susţinută au desfăşurat-o comuniştii care în diverse centre ale ţării au continuat să militeze pentru răspîndirea ideilor marxist-leniniste, pentru stabilirea construcţiei organizatorice a partidului, pentru ridicarea conştiinţei de clasă a proletariatului, pentru soluţionarea unor probleme ideologice şi politice de însemnătate în lupta revoluţionară a poporului.

În aceste condiţii grele, Partidul Comunist Român a desfăşurat o intensă muncă în cursul anilor 1921 — 1922, pentru reorganizarea secţiunilor şi consolidarea organizaţiilor sale, pentru ajutorarea juridică, materială şi morală a victimelor terorii burghezo-moşiereşti, pentru unitatea mişcării muncitoreşti.

Un moment important în activitatea Partidului Comunist Român în direcţia conducerii luptelor revoluţionare a maselor, a organizării rîndurilor sale, a stabilirii structurii organizatorice, a afirmării sale în arena vieţii politice româneşti, l-a constituit formarea comitetului provizoriu al secţiunii Bucureşti al P.C.R., care a asigurat reapariţia ziarului „Socialismul" la 14 decembrie 1921 şi constituirea unor organizaţii ale partidului în diferite centre [24].

S-a constituit, la începutul anului 1922, un Comitet Executiv provizoriu al P.C.R., care a acordat o deosebită atenţie intensificării legăturilor partidului cu secţiile locale din Transilvania şi Banat, pentru răspîndirea ideilor marxist-leniniste, pentru afilierea secţiilor şi organizarea muncitorilor în sindicate, pentru dezvoltarea mişcării greviste [25].

Pentru întărirea organizatorică a Partidului Comunist Român şi înarmarea sa cu o concepţie marxist-leninistă în vederea soluţionării unor probleme majore care stăteau în faţa partidului, se impunea convocarea unei conferinţe pe ţară, care să stabilească sarcinile ce revin comuniştilor în etapa respectivă.

În acest scop, conducerea P.C.R. a convocat o conferinţă pentru 9 — 11 aprilie la Bucureşti, la care urmau să participe delegaţi ai organizaţiilor din ţară, care recunoşteau hotărîrile primului congres de făurire a P.C.R., conferinţă care n-a fost aprobată de autorităţi. Delegaţii s-au întrunit totuşi, reprezentînd unele secţiuni din Transilvania, Dobrogea, Ploieşti, Iaşi, Galaţi etc. [26].

Delegaţii prezenţi la această conferinţă au adoptat hotărîri importante care au contribuit la întărirea partidului revoluţionar de tip nou, la organizarea lui, au cerut legalizarea partidului şi recunoaşterea Comitetului Executiv provizoriu (acesta a primit împuternicirea să convoace o conferinţă mai reprezentativă). S-a mai hotărît desemnarea unui secretariat al partidului pentru Transilvania care să îndrume munca comuniştilor în vederea afilierii secţiilor locale la P.C.R., să se întărească legăturile partidului cu masele muncitoare, să se manifeste mai multă combativitate şi fermitate în acţiunile întreprinse de partid.

Activişti şi militanţi de frunte ai Partidului Comunist Român, Constantin Ivănuş, Ioan Cloţan, David Fabian, au fost trimişi în Transilvania pentru intensificarea muncii politico-ideologice, pentru constituirea secţiilor locale ale P.C.R.

Din analiza activităţii desfăşurate de P.C.R. în anii 1921 — 1922, un moment important se evidenţiază pe linia constituirii secţiilor locale ale P.C.R. în Transilvania, şi anume, Conferinţa regională a organizaţiilor de partid din Transilvania, care a avut loc în mai 1922. La această conferinţă s-au luat hotărîri importante care au accelerat procesul de organizare pe baze comuniste a secţiilor P.C.R. din Transilvania: intensificarea procesului de clarificare ideologică şi politică la un nivel superior, subliniindu-se necesitatea afilierii tuturor secţiilor locale la P.C.R., dezbătîndu-se probleme legate de strategia şi tactica partidului [27].

Ca urmare a acţiunilor desfăşurate de P.C.R. în Transilvania, a hotărîrilor conferinţei regionale a activităţii aripii de stînga din mişcarea socialistă a Braşovului, la 30 iulie 1922, adunarea generală a Partidului Socialist din Ţara Bîrsei a hotărît în unanimitate constituirea secţiunii locale a P.C.R. Braşov şi afilierea la Internaţionala Comunistă.

---

[24] Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 95, dos. nr. 26, fila 25; M.C. Stănescu, *Din activitatea P.C.R., în anii 1921 — 1922; Congresul al II-lea al Partidului*, în „Anale de istorie", anul IX, nr. 6, 1963, p. 23—24; „Socialismul", nr. 88, din 14 decembrie 1921.

[25] Ibidem.

[26] „Socialismul", nr. 130, din 15 martie 1922; Arhiva C.C. al P.C.R., fond nr. 1, dosar nr. 13, fila 16; fond nr. 95, dosar nr. 26, filele 30—31; „Socialismul", nr. 136, din 27 martie 1922.

[27] „Socialismul", nr. 172, din 30 iulie 1922; Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 13, fila nr. 16.

https://biblioteca-digitala.ro

Pentru a înțelege procesul care a avut loc în cadrul Partidului Socialist din Țara Bîrsei, unde elementele revoluționare de stînga, care predominau în secția locală, au impus concepția lor și au determinat adoptarea principiilor partidului marxist-leninist, este necesar să explicăm confruntarea care a avut loc la adunarea generală.

Pe ordinea de zi a adunării generale a Partidului Socialist din Țara Bîrsei, care a avut loc la 30 iulie 1922, în sala Teatrului național din Brașov (Apollo), în prezența a 500 — 600 de delegați, au figurat probleme importante: darea de seamă materială; darea de seamă morală; raportul comisiei de control; descărcarea comitetului; alegerea noului comitet; reorganizare și tactică [28]. La adunare au participat socialiști români, maghiari, germani, care, împreună, au luat atitudine împotriva exploatatorilor și au militat pentru făurirea unei organizații comuniste, cu adevărat marxist-leniniste, care să contribuie la răsturnarea burgheziei și a moșierimii, pentru progresul societății românești și făurirea unei noi orînduiri sociale. Cei prezenți în sală au intonat *Internaționala* în limba română și maghiară după care, Carol Bașa, președintele secției locale din Brașov, deschide adunarea, salută pe cei prezenți și prezintă ordinea de zi [29].

Cel mai important punct care figura pe ordinea de zi — reorganizare și tactică — a suscitat vii discuții cu caracter ideologic și teoretic, dezbătîndu-se problema transformării secției locale a Partidului Socialist în secțiune a P.C.R., avînd la bază principiile partidului revoluționar de tip nou. La acest punct înscris pe ordinea de zi a luat cuvîntul Eugen Rozvan, (redactorul responsabil al ziarului „Világosság"), care a supus unei critici demascatoare regimul politic burghez din România, a arătat măsurile teroriste luate contra muncitorilor, a menționat necesitatea conducerii proletariatului de către un partid marxist-leninist și a propus adunării generale să hotărască afilierea la P.C.R. Propunerea sa a fost primită în unanimitate de majoritatea delegaților [30].

De la tribuna adunării, a luat apoi cuvîntul David Fabian, care a transmis salutul conducerii P.C.R., și a vorbit despre eroismul militanților revoluționari implicați în procesul din Dealul Spirii, scopurile urmărite de burghezie de lichidare a partidului comunist, făcînd cunoscute sarcinile politice, ideologice și organizatorice care revin partidului comuniștilor în conducerea luptei generale a clasei muncitoare, în democratizarea reală a vieții politice, în apărarea drepturilor și libertăților democratice.

În cadrul discuțiilor, la ultimul punct care figura pe ordinea de zi — reorganizare și tactică — au luat cuvîntul Carol Bartha, Anastasie Manta, Gheorghe Stroia, care au susținut menținerea vechiului program al Partidului Socialist, a tacticii sale, s-au opus afilierii secției locale Brașov la P.C.R., considerînd că nu sînt create condițiile în România pentru aplicarea principiilor și a programului Internaționalei a III-a Comuniste. Fiind în minoritate, n-au reușit ca propunerea lor să fie inclusă pe ordinea de zi.

După dezbaterea largă a problemelor referitoare la reorganizare și tactică, Carol Bașa a pus la vot propunerea lui Eugen Rozvan privind crearea secțiunii locale a P.C.R. Brașov și a aderării ei la Internaționala a III-a Comunistă. În unanimitate, delegații prezenți au votat pentru transformarea secției locale a Partidului Socialist din Țara Bîrsei în secțiune a P.C.R. și și-au manifestat adeziunea la principiile leniniste ale partidului de tip nou.

La încheierea lucrărilor adunării socialiștilor din Țara Bîrsei, a luat cuvîntul Constantin Ivănuș, care a salutat constituirea noii secțiuni a P.C.R. în orașul Brașov — important centru industrial și al mișcării revoluționare din România. S-a ales Comitetul Executiv al secțiunii locale a P.C.R. Brașov, avînd ca secretar pe Carol Bașa.

Organizația comuniștilor din Brașov a devenit un detașament revoluționar de tip nou, avînd la bază ideologia marxist-leninistă, continuînd cele mai bune tradiții revoluționare ale mișcării muncitorești și socialiste din Brașov, fiind puternic ancorată în împlinirea aspirațiilor spre progres, libertate, dreptate a maselor. La congresul al II-lea al P.C.R., ținut la Ploiești în octombrie 1922, au participat și delegați ai secțiunii locale P.C.R. din Brașov, care număra la acea dată 900 membri, ei aducînd o importantă contribuție la adoptarea hotărîrilor și rezoluțiilor, la alegerea organelor conducătoare ale P.C.R., la adoptarea statutului și la elaborarea liniei politicii generale a partidului. În jumătatea de veac care a trecut de la constituirea P.C.R., comuniștii brașoveni au luptat cu abnegație și spirit de sacrificiu în condiții grele și complexe, conducînd lupta oamenilor muncii din județul Brașov pentru făurirea orînduirii noi socialiste, a unei vieți fericite și libere.

---

[28] Arhiva Muzeului județean Brașov, fond istorie contemporană, dosarul adunarea socialistă din Țara Bîrsei, 30 iulie 1922; „Világosság", anul IV, din 30 iulie 1922.

[29] „Világosság", anul IV, nr. 171, din 1 august 1922; „Socialismul" din 3 august 1922. Raportul material a fost prezentat de casierul partidului, Bartalis, iar Dobri, editor al ziarului „Világosság", a prezentat situația materială a ziarului; Kerekes Mauriciu a prezentat raportul cu privire la activitatea partidului, care a fost aprobat, iar Juga și Milosevits au susținut raportul comisiei de cenzori.

[30] „Világosság", anul IV, nr. 171, din 1 august 1922.

https://biblioteca-digitala.ro